

Gjødselbrukforskrift

Kompetansesamling med kommunene 21. Mars 2025

Mona Skjæggestad

Martin Dalen

Everdien van Weeghel

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark

21.03.2025

OPPHEVET

➔ Gå til opprinnelig kunngjort versjon

Forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav

Dato	FOR-2003-07-04-951
Departement	Helse- og omsorgsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Landbruks- og matdepartementet
Publisert	1.2003 hørings 11

Forskrift om lagring og bruk av gjødsel mv.

Dato	FOR-2025-01-29-115
Departement	Helse- og omsorgsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Landbruks- og matdepartementet
Ikrafttredelse	01.02.2025, 01.01.2026, 01.01.2027, 01.01.2030

«Gjødselbrukforskrift»

§ 1. Formål

Formålet med denne forskriften er å legge til rette for at gjødselvarer kan utnyttes som en ressurs samtidig som forurensningsmessige, helsemessige og hygieniske ulemper ved lagring og bruk forebygges. Forskriften skal legge til rette for god avling og god utnytting av næringsstoffer i gjødselvarer og jordsmonn, og begrense tap av næringsstoffer til vassdrag og luft. Forskriften skal bidra til en miljøforsvarlig forvaltning av jordsmonnet og ivareta hensynet til biologisk mangfold.

Forskrift om produksjon, omsetning og import av gjødselvarer av organisk opphav og visse uorganiske gjødselvarer (gjødselvareforskriften)

Dato	FOR-2025-01-29-116
Departement	Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet
Ikrafttredelse	01.02.2025, 01.02.2026, 01.02.2027, 01.01.2028, 01.01.2030

«Gjødselvareforskrift»

§ 1 Formål

Formålet med forskriften er å sikre kvalitet og tilrettelegge for bruk av sirkulære råvarer ved produksjon, omsetning og import av gjødselvarer, samtidig som miljøhensyn og hensynet til planter, dyr og menneskers helse ivaretas.

Ikke opphevet: Forskrift om gjødslingsplanlegging

Hvordan er gjødselbrukforskriften bygd opp?

- Kap. 1 Innledende bestemmelser
- Kap. 2 Krav til oppsamling og lagring av organiske gjødselvarer
- Kap. 3 Krav til bruk av gjødselvarer
- Kap. 4 Særlige bestemmelser om bruk av gjødselvarer med avløpsslam
- Kap. 5 Særlige bestemmelser om bruk av gjødselvarer der bruken reguleres ut fra gjødselvarens tungmetallinnhold
- Kap. 6 Krav til plan og dokumentasjon
- Kap. 7 Tilsyn, klage, straff mv.
- Kap. 8 Ikrafttredelse, overgangsregler og endring av forskriften

Kap. 1 Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Formålet med denne forskriften er å legge til rette for at gjødselvarer kan utnyttes som en ressurs samtidig som forurensningsmessige, helsemessige og hygieniske ulemper ved lagring og bruk forebygges. Forskriften skal legge til rette for god avling og god utnytting av næringsstoffer i gjødselvarer og jordsmonn, og begrense tap av næringsstoffer til vassdrag og luft. Forskriften skal bidra til en miljøforsvarlig forvaltning av jordsmonnet og ivareta hensynet til biologisk mangfold.

§ 2. Virkeområde

- Bruk av alle gjødselvarer, inkludert mineralgjødsel
- Lagring av organiske gjødselvarer som husdyrgjødsel, biorest, avløpsslam, fôr på bakken
- Håndtering andre forurensningskilder (vaskevann, planterester, silopressaft)
- Forskrift gjelder: jordbruksforetak, ansvarlig for hestehold, ansvarlig andre aktiviteter der det oppstår husdyrgjødsel
- Forskrift gjelder ikke: private hager, skolegårder eller tilrettelagte lekeområder, skog eller utmark

Kap. 2: Gjødsellager og driftsbygninger

Plassering

- Ikke der det er fare for forurensning (utsatt for flom, nær vassdrag)
- Ta hensyn til lukt

Kommunen: godkjenner plassering av nytt gjødsellager etter plan- og bygningsloven

Lagerkapasitet

Stor nok til å lagre 8 måneders egen produksjon av husdyrgjødsel med mindre enn 25% tørrstoff

Statsforvalteren: kan gi tillatelse til mindre enn 8 måneder lagerkapasitet

Utforming

- Lager for flyttende organiske gjødselvarer: tette konstruksjoner i gulv, sidevegger, porter, luker, uttappingsrør, spjeld m.m.
- Urin/biorest < 25% tørrstoff : tak/dekke
- Faste gjødselvarer < 25% tørrstoff: tett bunnplate/kanter

Kommunen:

- Oppføring/utvidelse/utbedring søknadspliktig gjødsellager: skal foreligge samsvarserklæring om oppfyllelse av krav etter denne forskriften og etter byggteknisk forskrift

Særskilte krav for større anlegg til fjørfeavl og svineavl

Kap. 2: Oppsamling og lagring av gjødsel og fôr på bakken

Utendørs husdyrhold (Luftegård/utegård/fôring-, drikke- og hvileplasser)

- Tilstrekkelig avstand fra vannforekomster, dreneringssystemer mv.
- Husdyrgjødsel fjernes minst 1 gang i vekstsesongen, og 1 gang om høsten

Lagring av fôr

- Silo: samme krav som utforming av gjødsellager
- Rundballer:
 - direkte på bakken, ikke lenger enn 3 år
 - ikke der det er fare for forurensning (utsatt for flom, nær vassdrag)

Lagring tørre organiske gjødselvarer (>25% tørrstoff)

- Direkte på bakken, skjermes mot overflatevann
- Ikke der det er fare for forurensning (utsatt for flom, nær vassdrag)
- Ta hensyn til lukt
- Kan lagres inntil 3 år
- Husdyrgjødsel fra fjørfe og gjødselvarer mottatt utenfra: kan lagres inntil 1 år

Kap. 2: Håndtering av væske fra veksthus, innendørs husdyrhold og planterester

Oppføring eller ombygging av veksthus og driftsbygninger for husdyrhold

Etableres med:

- Oppsamling av vaskevann og annet næringsholdig væskeoverskudd
- Gjelder ikke for innendørs drift på talle

Oppsamlede planterester

- Ikke der det er fare for forurensning (utsatt for flom, nær vassdrag, nær dreneringssystem)
- Kan lagres inntil 3 år

Kap 3 Krav til bruk av gjødselvarer

- Gjødsling etter behov
- Krav til spredetidspunkt
- Godkjent spredeareal
- Begrensninger for tilførsel av fosfor

Kap 3 Krav til bruk av gjødselvarer, §§ 14-21

Gjødsling etter behov

Bruk av gjødselvarer tilpasses

- vekstenes behov
- jordas næringsstoffinnhold

Spredetidspunkt for husdyrgjødsel

Hovedregel

- 01.03.-01.09.
 - ved etablering av høstkorn: fram til 15.09.

Ulike spredetidspunkt i landet

Overgangsregler

- t.o.m. 2026 ved nedmolding: 15.02.-01.11.
- t.o.m. 2028 ved manglende lagerkapasitet

Kap 3 Krav til bruk av gjødselvarer, § 15, § 36

Godkjent spredeareal

- Fulldyrket areal
- Overflatedyrket areal
- Grøntareal
- Innmarksbeite
 - etter godkjenning fra kommunen
 - vurdere effekt på natur- og kulturlandskapsverdier
 - avstand til vassdrag minst 6 m
 - innrapporteres i offentlig register
 - innmarksbeite som tidligere er godkjent som spredeareal, er framdeles godkjent
 - godkjenning kan oppheves av SF

Kap 3 Krav til bruk av gjødselvarer, §§ 17-18, § 36

Tre regelsett for fosfortilførsel

- Maksgrenser
 - avtrappende (2,8-2,3) t.o.m. 2032
- Fosforbalanse
 - fosfor inn i / ut av foretaket
- Behov
 - særlig fosforkrevende grønnsaker og poteter

Maksgrenser for fosfortilførsel

Hovedregelen avtrappende maks fosfortilførsel

t.o.m. 2026: 3,5 kg P/daa/år

2027-2029: 2,8 kg P/daa/år

2030-2032: 2,5 kg P/daa/år

f.o.m. 2032: 2,3 kg P/daa/år

Innmarksbeite: 2,0 kg P/daa/år

SF kan innvilge at det tilføres mer fosfor

- foretaket dokumenterer behov
 - kulturens fosforopptak
 - fosfornivå i jorda

Kap 3 Krav til bruk av gjødselvarer, § 20, § 36

Fosforbalanse

- fosforstrøm ut og inn av foretaket
 - 1:1 eller lavere over en treårperiode
- maks fosfortilførsel: 3,5 kg P/daa/år
- jordanalyser maks 4 år gamle ved oppstart av treårsperioden
- innrapportering i offentlig register: jordprøver og at foretaket benytter fosforbalanse

Fosfor etter behov for særlig fosforkrevende grønnsaker og poteter

- kulturens fosforbehov og fosfornivå i jorda
- jordprøve maks fire år gamle
- arealet skal gjødsels og drives slik at avrenning begrenses
- innrapportering i offentlig register

Kap 4. Særlige bestemmelser om bruk av gjødselvarer med avløpsslam

Tilfanget av avløpsslam som er aktuelt for gjenbruk som gjødsel på jordbruksareal er forventet å øke framover, som følge av utvidete renskrav for avløp.

Forskriften skal legge til rette for slik gjenbruk, som er ønskelig, men uten at det medfører spredning av uønsket materiale eller i uønskete mengder.

Kap 4. Særlige bestemmelser om bruk av gjødselvarer med avløpsslam

Hvem har myndighet til tilsyn og vedtak?

Kommunen.

I tillegg kan **Mattilsynet** føre tilsyn, fatte enkeltvedtak og gi dispensasjon etter § 22 første ledd og andre ledd bokstav a til d), § 24 og § 25.

Statsforvalteren kan ellers gi dispensasjoner, og stille strengere krav til spredning av gjødselvarer med avløpsslam enn det som følger av [§ 22 andre ledd bokstav e\)](#) og [f\)](#) i områder der vannforekomstene ikke oppfyller målene i [vannforskriften](#) eller står i fare for å få forverret tilstand.

Kap 4. Særlige bestemmelser om bruk av gjødselvarer med avløpsslam

Det er ikke tillatt å bruke uhygienisert avløpsslam.

- a. Det er ikke tillatt å bruke gjødselvarer med avløpsslam på eng, i gartnerier eller der det dyrkes grønnsaker, poteter, bær eller høstes frukt.
- b. Der gjødselvarer med avløpsslam er brukt, kan det dyrkes grønnsaker, poteter, bær og høstes frukt tidligst tre år etter siste sprededato. Der det er spredt avløpsslambasert gjødsel med særskilte bruksvilkår eller sterilisert avløpsslam, kan det likevel dyrkes slike vekster når det har gått ti måneder etter siste sprededato.
- c. Arealene kan brukes til beiting eller høsting av fôrvekster tidligst vekstsesongen etter at gjødselvarer med avløpsslam er brukt.
- d. På annet enn jordbruksareal **og grøntareal** kan avløpsslam bare brukes som del av et dyrkingsmedium.
- e. Det kan ikke spres gjødselvarer med avløpsslam på jordbruksareal som har fosforinnhold målt som P-AL-verdi på 14 eller høyere. Siste jordprøve kan ikke være eldre enn to år.
- f. Ved spredning av gjødselvarer med avløpsslam på jordbruksareal kan det maksimalt tilføres avløpsslam i mengder som inneholder 25 kg P/daa over en tiårsperiode. Det kan likevel ikke brukes større mengder plantetilgjengelig fosfor enn det som tilsvarer maksimal tillatt fosfortilførsel etter [§ 20](#).

Gjødselvarer med avløpsslam skal nedmoldes senest 18 timer etter spredning. Kravet om nedmolding gjelder likevel ikke ved bruk av avløpsslambasert gjødsel med særskilte bruksvilkår. Ved spredning av gjødselvarer med avløpsslam skal luktulempen begrenses.

Kap 4. Særlige bestemmelser om bruk av gjødselvarer med avløpsslam

Meldeplikten til kommunen i § 23 er et verktøy for å overvåke, spore og rapportere bruken av avløpsslam.

Slamdirektivet artikkel 10 stiller krav om at det føres registre blant annet over navn og adresse til mottakerne av slammet og stedene der slammet skal brukes. Opplysningene oppbevares i 10 år.

Formålet er trygg og kontrollert bruk.

Risikoen er knytta til at tungmetaller og andre potensielt skadelige stoffer kan hope seg opp i mat og jord.

Kap 4. Særlige bestemmelser om bruk av gjødselvarer med avløpslam

§ 23. Melding om bruk av gjødselvarer med avløpslam

Den som skal bruke gjødselvarer med avløpslam på jordbruksareal skal melde fra til kommunen minst to uker før første levering. Meldeplikten gjelder likevel ikke ved bruk av avløpslambasert gjødsel med særskilte bruksvilkår.

Melding om bruk av gjødselvarer med avløpslam skal gis på den måten Mattilsynet bestemmer, og skal minst inneholde opplysninger om:

- a. mottakerens navn og adresse,
- b. gårds- og bruksnummer på eiendommen der produkter med avløpslam skal brukes,
- c. produktets sammensetning og behandlingsmåte,
- d. mengden som skal brukes,
- e. bruksstedet angitt på kart,
- f. typen areal produktet skal spres på og størrelsen på arealet,
- g. kartfestede jordanalyser, og
- h. vurdering av forhold som kan ha innvirkning på helsemessige og hygieniske forhold ved bruken.

Kommunen skal forelegge meldingen til uttalelse for myndighet for miljørettet helsevern i kommunen etter [folkehelseloven § 9](#). Avdekker meldingen forhold som gjør at forskriftens krav ikke etterleves, kan kommunen kreve forholdet rettet etter [folkehelseloven § 14](#).

Kap 5. Særlige bestemmelser om bruk av gjødselvarer der bruken reguleres ut fra gjødselvarens tungmetallinnhold

§ 24. Tillatt bruksmengde av gjødselvarer ut fra tungmetallinnhold

Ved bruk av gjødselvarer skal den samlede bruksmengden i løpet av en tiårsperiode ikke overskride:

- a. fire tonn tørrstoff per dekar ved bruk av gjødselvarer i tungmetallklasse I
- b. to tonn tørrstoff per dekar ved bruk av gjødselvarer i tungmetallklasse II
- c. 800 kg tørrstoff per dekar ved bruk av gjødselvarer i tungmetallklasse III som bare inneholder forbrenningsprodukter av rent plantemateriale
- d. ett tonn tørrstoff per dekar ved bruk av gjødselvarer tungmetallklasse III på grøntareal
- e. en mengde som medfører at tungmetallmengden som kan tilføres ved bruk av produkter i klasse II ikke overskrides, ved bruk av en kombinasjon av gjødselvarer i ulike tungmetallklasser og gjødselvarer med fosforbaserte grenseverdier for tungmetallinnhold.

Kap 5. Særlige bestemmelser om bruk av gjødselvarer der bruken reguleres ut fra gjødselvarens tungmetallinnhold

§ 24. Tillatt bruksmengde av gjødselvarer ut fra tungmetallinnhold

Gjødselvarer i tungmetallklasse 0 og gjødselvarer med fosforbaserte grenseverdier kan brukes uten mengdebegrensninger knyttet til tungmetallinnholdet. Andre dyrkingsmedier enn anleggsjord, og som er i tungmetallklasse 0, I og II, kan brukes på småarealer som bed og til potter og kar uten mengdebegrensning. Gjødselvarer i tungmetallklasse 0 kan brukes på alle arealer. Gjødselvarer med fosforbaserte grenseverdier kan brukes bare på jordbruksareal.

Ved bruk av avløpsslambasert gjødsel med særskilte bruksvilkår skal den årlige tilførselen av avløpsslamkomponenten ikke overstige 100 kg tørrstoff per dekar. Ved bruk av gjødselvarer i ferdigplenproduksjon gjelder mengdebegrensningen etter første ledd i løpet av hver produksjonssyklus i stedet for i løpet av en tiårsperiode.

Kap 5. Særlige bestemmelser om bruk av gjødselvarer der bruken reguleres ut fra gjødselvarens tungmetallinnhold

§ 24. Tillatt bruksmengde av gjødselvarer ut fra tungmetallinnhold

Ved etablering og reetablering av grøntareal skal bruksmengden av gjødselvarer ikke overskride et lag på fem centimeter. Ved bruk av anleggsgjord, gjelder denne mengdebegrensningen bare for de komponentene i anleggsgjorden som utgjøres av annet enn jord, sand og silt. Andre produkter enn anleggsgjord og jorddekkingsmidler skal blandes inn i jorda på bruksstedet. Gjødselvarer kan i tillegg brukes i de mengder som følger av første ledd på de etablerte arealene.

Ved bruk som toppdekke på deponier skal bruksmengden av gjødselvarer ikke overskride et lag på 15 centimeter.

Bruken av mengder som følger av første til og med tredje ledd er ikke tillatt dersom dette medfører en overskridelse av behovet, jf. [§ 14](#), eller av den maksimale mengden fosfor som etter [§ 20](#) eller [§ 22 bokstav f](#) kan tilføres arealene. Bruken av mengder som følger av fjerde ledd er ikke tillatt dersom dette medfører en overskridelse av behovet, jf. [§ 14](#).

Kap 5. Særlige bestemmelser om bruk av gjødselvarer der bruken reguleres ut fra gjødselvarens tungmetallinnhold

	Milligram per kilogram tørrstoff
Kadmium	1
Bly	60
Kvikksølv	1
Nikkel	50
Sink	150
Kobber	50
Krom	100

§ 25. Særlige bestemmelser om bruk av gjødselvarer på dyrket jord ut fra tungmetallinnhold

Det kan ikke brukes gjødselvarer i tungmetallklasse I, II og III eller med fosforbaserte grenseverdier for tungmetallinnhold på jordbruksareal dersom tungmetallinnholdet i jorda overskrider verdiene vist i tabellen til venstre.

Jordbruksforetaket skal sørge for at det utføres tungmetallanalyser av jorda med nødvendig hyppighet dersom det er risiko for at tungmetallgrensene angitt i første ledd overskrides på grunn av geologiske forhold eller andre forhold, som for eksempel intensiv bruk av husdyrgjødsel over flere år.

Kap 6 Krav til plan og dokumentasjon

- Gjødslingsplan
- Journal over mottak, bortskaffelse og bruk av gjødselvarer
- Journal ved bruk av gjødselvarer i tungmetallklasse I, II, III, og avløpsbasert gjødsel
- Jordprøver

Krav til gjødslingsplan

- Krav om gjødslingsplan gjelder foretak med:
 - > 25 daa eller
 - > 5 daa særlig fosforkrevende grønnsaker og poteter
- Skal foreligge før vekstsesongen
- Skal justeres ved endrede vekstforhold

Planen skal inneholde

Kartskisse, for hvert skifte

- a. utstrekning i dekar
- b. representative jordprøver
- c. forgrøde
- d. årets vekster
- e. forventet avlingsnivå per dekar
- f. årets gjødslingsbehov for nitrogen og fosfor per dekar
- g. type gjødselvarer som forventes brukt
- h. planlagt fosfor- og nitrogentilførsel

Journal over mottak, bortskaffelse og bruk av gjødselvarer

Den som mottar gjødselvare mer enn 75 kg fosfor, skal dokumentere

- type
- mengde
- dato
- leverandør
- journal oppbevares 5 år

Den som bortskaffer organisk gjødselvare mer enn 75 kg fosfor, skal dokumentere

- type
- mengde
- dato
- mottaker
- offentlig register

Alle som bruker gjødselvare skal føre journal:

- a. type og mengde gjødselvare, på hvilket areal, g på hvilket tidspunkt,
 - b. mengder av fosfor og nitrogen på det enkelte areal
 - c. hvilke mengder fosfor og nitrogen totalt
- journal oppbevares 5 år

Journal ved bruk av gjødselvarer i tungmetallklasse I, II og III og avløpsbasert gjødsel

Journal skal oppbevares i 10 år.

Jordprøver

- Representative prøver
- Faglig anerkjente metoder for uttak
- Koordinatfestede prøvesteder
- Akkreditert laboratorium
- Resultatene rapporteres i offentlig register

Analyse av:

- jordart
- pH
- P-AL
- moldinnhold

- Jordprøver fra 2024 og før godtas, såfremt prøvestedene er kartfestet.

Kap. 7 Tilsyn, klage, straff mv.

Kommunen:

- fører tilsyn og kontrollerer
- kan fatte nødvendige enkeltvedtak
- ved brudd på regelverk:
 - Følge opp saken etter forurensningsloven, jordloven, matloven eller folkehelseloven
- Kan gi tidsavgrenset dispensasjon til å spre gjødselvarer på annet areal enn godkjent spredeareal, som ledd i etablering av innmarksbeite

Mattilsynet:

- kan føre tilsyn og fatte enkeltvedtak (avløpsslam og tungmetallinnhold)

Kap. 7 Tilsyn, klage, straff mv.

Statsforvalteren:

Kan (ifm. vannforskriften) gi forskrift eller fatte enkeltvedtak om:

- Stille strengere krav til lagring, bruk og plassering av gjødselvarer
- Stille krav om avbøtende tiltak i potet- og grønnsaksproduksjon
- Tillate seinere spredefrist i særskilte områder
- Gi tidsbegrenset dispensasjon i særlige tilfeller fra bestemmelsene i forskriften (unntatt avløpsslam og tungmetallinnhold)

Kap. 8 Oppsummering overgangsregler

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033-->
Krav til spredetidspunkt	Omtrent samme krav som tidligere, se veiledning		Kravene i ny forskrift gjelder. Se veiledning for hva som gjelder ditt område.						
Innmarksbeite som spredeareal for husdyrgjødsel	Søknadspliktig. Godkjenninger gitt før 1.febr. 2025 gjelder fortsatt, såfremt arealet oppfyller definisjon av innmarksbeite i § 3 bokstav i. Tidligere godkjenninger kan oppheves.								
Innmarksbeite som spredeareal for mineralgjødsel	Tillatt så lenge du har gjødslingsplan fra 2022 eller 2023 som viser at det ble brukt mineralgjødsel før 1. febr. 2025			Søknadspliktig					
Gjødslingsplan	Som før	Kravene i ny forskrift gjelder.							
Gjødslingsjournal, inkl. oversikt over mottatt gjødsel > 75 kg P	Ikke krav	Kravene i ny forskrift gjelder.							
Innrapportering av opplysninger om bortskaffelse av gjødsel >75 kg P	Kravet gjelder fra det tidspunkt Landbruksdirektoratet bestemmer								
Jordprøver	Jordprøver tatt før 2025 er godkjent såfremt de er kartfestet og gir informasjon om jordart, pH, P-AL og moldinnhold.					Jordprøver skal tilfredsstille krav i ny forskrift			
Innrapportering av analyseresultat fra jordprøver	Kravet gjelder fra det tidspunkt Landbruksdirektoratet bestemmer								
Bruk av gjødselvarer med avløpslam						Ikke tillatt hvis P-AL ≥ 14 . Siste jordprøve maks 2 år gammel. Det kan maks tilføres 25 kg P/daa over en tiårsperiode.			

Forvaltning og veiledning

- Landbruksdirektoratet, i samarbeid med Miljødirektoratet og Mattilsynet, har ansvar for å utarbeide:
 - Veiledning til næringen
 - Rundskriv til forvaltning (forventes før sommeren)
- SF: invitert til dialogmøter med Ldir (hver måned frem til sommeren)

Forskrifter:

[Forskrift om lagring og bruk av gjødsel mv.\(Gjødselbrukforskrift\)](#) (Lovdata)

[Forskrift om gjødslingsplanlegging](#) (Lovdata)

[Forskrift om produksjon, omsetning og import av gjødselvarer av organisk opphav og visse uorganiske gjødselvarer \(Gjødselvareforskrift\)](#) (Lovdata)

Veiledning:

[Rettleiing til gjødselbrukforskrifta](#) (Ldir)

[Gjødslingsplanlegging](#) (Ldir)

[Veileder til gjødselvareforskriften](#) (Mattilsynet)

[Presentasjon Ldir: «Ny gjødselbrukforskrift – hva nå»](#) (kunnskapskonferanse Ldir 13. mars)

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark